

2. Дейнека О.Г., Омельченко Т.М., Ніяковський В.В. Екологія: навчальний посібник. Харків : УкрДАЗТ, 2008. 197 с.

Юлія ПРИСТУПА, студент III курсу спеціальності 193
«Геодезія та землеустрій»

Науковий керівник: **ПЕНДЗЕЙ Любов Петрівна** канд. ек. наук,
викладач вищої кваліфікаційної категорії
Відокремлений структурний підрозділ «Бучацький фаховий коледж
ЗВО «Подільський державний університет»,
м. Бучач

ТЕНДЕНЦІЇ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Земля є чи не найважливішим чинником в житті суспільства. У сільськогосподарському виробництві земля є предметом праці, на який людина впливає в процесі виробництва, і знаряддям виробництва, за допомогою якого людина отримує врожай сільськогосподарських культур [4, с.34]. Є ряд чинників, які впливають на розвиток землекористування сільських територій, а саме природні, просторові та антропогенні рис.1.

Рис. 1 Чинники, які впливають на розвиток сільських територій

Спільним критерієм, за яким виділено природні та антропогенні чинники, є їх походження. Просторові займають проміжне становище, оскільки вони виникли під впливом природних та антропогенних, однак при землекористуванні сільських територій вони є домінуючими.

Втілення у життя принципу екологізації землекористування вимагає розробки широкої системи нормативних документів, що стосуються використання землі як засобу виробництва та її охорони як елементу навколишнього середовища. Адже соціально-економічні цілі того чи іншого власника землі або землекористувача, які в їхньому розумінні є пріоритетними, виявляться марними, якщо при цьому буде загублено навколишнє середовище, в якому вони знаходяться. Дуже важливо, щоб заходи, які направлені на екологізацію сільськогосподарського землекористування, сьогодні набули пріоритетності в умовах нових земельних відносин [2].

Сутністю землевпорядкування на ландшафтній основі є не тільки врахування системи природно-економічних факторів, але й пізнання закономірностей будови частини ландшафтів та процесів, які відбуваються в них, вміння дати прогностичний аналіз змін у ландшафтах, які виникають в процесі антропогенної діяльності, на відповідний період часу та ін. Лише за такої умови будуть розв'язані існуючі суперечності між людиною й біосферою, соціальні, економічні, господарські та інші проблеми охорони та використання земель. Таким чином, необхідно переглянути давно застарілі підходи до трансформації угідь, при яких мала місце тенденція максимального залучення земель до сільськогосподарського обігу [3].

Цілісність екологічного потенціалу, взаємна трансформація економічних та екологічних наслідків на невизначений період визначають розширення спектру вимірів та оцінок. Раціональність природокористування можна охарактеризувати структурою землекористування, а також якістю екологічного потенціалу земельних ресурсів.

Для оцінки екологічного стану сільськогосподарського землекористування та агроландшафтів і використовують такі показники: коефіцієнт екологічної стабільності території (землекористування); коефіцієнт антропогенного навантаження; лісистість території; інші показники, що характеризують екологічне різноманіття та стійкість території (мікрозаповідники, екологічні ніші, протяжність міграційних коридорів, площі захищені лісосмугами) [1].

Важливий чинник збереження екологічної рівноваги – лісистість території (питома вага лісових площ у загальній структурі земельних угідь). Загальний показник лісистості в межах Тернопільської області складає 14,6%. Це дуже низький показник.

При характеристиці просторових чинників, які впливають на формування землекористування сільських територій, важливе значення має коефіцієнт екологічної стабільності. Найефективніше використання земельних ресурсів характеризується коефіцієнтом екологічної стійкості території, що характеризує рівень інтенсивного використання земельних ресурсів. Розподіл земель за господарським їх використанням не має достатнього економічного та екологічного обґрунтування.

Оцінка екологічної стійкості (стабільності) землекористування в регіонах України шляхом розрахунку коефіцієнта екологічної стійкості свідчить про те, що екологічна стабільність землекористування в Україні залишається стабільно нестійкою (Кек.ст.=0,40) [2]. Таким чином, територія Тернопільської області відноситься до екологічно нестабільної, оскільки, коефіцієнт екологічної стабільності складає 0,310 по області, а це відповідно менше за 0,33. В структурі земельних угідь області відбулися незначні зміни, але в загальному даний показник не змінився, в порівнянні з 2010 та 2020 роками.

До антропогенних чинників, які впливають на розвиток сільських територій, слід віднести показник освоєності, розораності, коефіцієнт антропогенного навантаження, тощо.

Рівень інтенсивного землекористування є показником, подібним до фондооснащеності. Ефективність господарювання на землі визначається показником вартості валової продукції та врожайністю. Наука та практика показує, що з підвищенням сільськогосподарської освоєності й розораності земельних угідь суттєво знижується екологічна стійкість ландшафтів. Висока розораність території нашої країни є результатом екстенсивного ведення сільського господарства, започаткованого командно-адміністративним стилем управління. Сільськогосподарська освоєність території Тернопільської

області складає 75,7%. Такий високий показник здійснює негативний вплив на екологічну ситуацію території. Однак цей вплив може бути послаблений певною структурою сільськогосподарських угідь, коли площа орних земель в екологічному відношенні може бути компенсованим наявністю в структурі сільськогосподарських угідь площ кормових угідь. Ще одним важливим показником аналізу являється розораність території, яка визначає питому вагу ріллі в структурі земельних угідь.

Для визначення впливу діяльності людини на стан природного середовища розраховується коефіцієнт антропогенного навантаження. Коефіцієнт антропогенного навантаження показує, наскільки сильно впливає діяльність людини на стан природного середовища, а також оцінює ступінь її впливу на навколишнє середовище, включаючи земельні ресурси. Так, Україна, на жаль, не відповідає еколого-економічним вимогам щодо загального стану.

На нашу думку, до найважливіших заходів щодо регулювання екологічного балансу слід віднести розробку норм, які визначають відносні площі лук, ріллі, лісу і вод. З метою досягнення позитивного балансу гумусу та екологічної рівноваги на території громади подальший розвиток земельного фонду доцільно спрямовувати до збільшення питомої ваги кормових угідь і лісових площ. Таким чином, поліпшити екологічну ситуацію можна збільшенням у структурі земель територіальних громад, сільських рад частки екологічно стійких угідь (лісів, сінокосів і пасовищ, водойм), оскільки вони сприятливо впливають на екологічний стан прилеглої території.

Список використаних джерел

1. Другак В.М. Методологічні засади формування екології землекористування в системі суспільних інтересів / В.М. Другак, Н.А. Третяк. Екологічні науки: науково-практичний журнал. 2013. № 3. С. 61–68.

2. Земельна реформа в Україні: тенденції та наслідки у контексті якості життя і безпеки населення: [монографія] / А.М. Третяк, В.М. Третяк, Н.А. Третяк; під заг. ред. А.М. Третяка. – Херсон: Грінь Д.С., 2017. – 522 с.

3. Літвак О. А. Екологічна рівновага ландшафту регіону. Фінансовий простір. 2015 .№2(18). С. 381-387.

4. Сохнич А. Еколого-економічне управління землекористуванням. Монографія / А. Я. Сохнич, П. П. Колодій; за ред. А. Я. Сохнича. Львів: НВФ «Українські технології» книга, 2005. 170 с.

Євген ТИЩЕНКО, магістр 1 курсу спеціальності 101 «Екологія»
Науковий керівник: **НЕДІЛЬСЬКА Уляна Іванівна**,
канд. с.-г. наук, доцент
кафедри екології і загальнобіологічних дисциплін
Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»,
м. Кам'янець-Подільський

ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ФІТОТЕСТУВАННЯ

Як метод визначення екологічної якості природних середовищ (води, ґрунтів) давно застосовується фітотестування [1, 2]. Екологічна безпека фітотестування спрямована на забезпечення тестування різних речовин на рослинах з метою визначення їх токсичності з мінімальним впливом на довкілля та природні екосистеми. Важливим етапом у фітотестуванні є оцінка ризиків для здоров'я людей та навколишнього середовища. Фітотестування як метод, що використовує живі рослини для виявлення токсичності різних речовин, таких як пестициди, гербіциди, метали та інші забруднюючі речовини.

Основні принципи екологічної безпеки фітотестування включають: використання тестових організмів, які представляють найбільш вразливі групи рослин у природних екосистемах; використання стандартних методів тестування, що дозволяють порівняти результати тестування різних речовин; забезпечення стабільних умов для тестових організмів, що дозволяє досягти повторюваності результатів; використання низьких концентрацій речовин у тестуванні для зниження впливу на довкілля та негативного впливу на тестові організми, а також врахування потенційних взаємодій речовин з іншими елементами екосистеми та зв'язків між різними вищими організмами.